

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Suriyeli Sığınmacılar Hakkındaki Görüşleri

(Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği)

Yavuz TOPKAYA¹, Hakan AKDAĞ²

Geliş Tarihi	21.01.2016	Kabul Tarihi	22.02.2016
--------------	------------	--------------	------------

Öz

Suriye’de yaşanan kargaşa ve iç çatışmalar neticesinde ortaya çıkan göç hareketlerinin, Suriye’nin sınır komşusu olan Kilis ilini sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan farklı şekillerde etkilediği görülmektedir. Yapılan bu çalışmanın temel amacı Suriyeli sığınmacılara yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenmesidir. Çalışma 2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında öğrenimlerini sürdüren toplam 18 öğretmen adayı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgusal çalışma tekniği kullanılmış ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yarı yapılandırılmış görüşme formundaki açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Çalışma sonunda elde edilen veriler doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır: Sosyal bilgiler öğretmen adayları, Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle birlikte ülkelerinin kıymetini daha iyi anladıklarını, ev kiralarının sığınmacıların gelmesiyle birlikte artış gösterdiğini, şehrin aşırı derecede kalabalıklaştığını, sığınmacılara yönelik kısmen olumsuz tutum içerisinde oldukları, sığınmacılara bireysel olarak parasal yardımda bulduklarını ve devletin sığınmacılara eğitim olanağını sağladığını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları, Suriyeli Sığınmacılar.

¹Kilis 7 Aralık Üniversitesi, M.R. Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı Kilis-TÜRKİYE, E-posta: topkayay@gmail.com

²Gaziantep Üniversitesi, Nizip Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı Gaziantep-TÜRKİYE, E-posta: hakan7981@hotmail.com

**Prospective Social Studies Teachers' Views About Syrian Defector
(Kilis 7 Aralık University Sample)**

Yavuz TOPKAYA, Hakan AKDAĞ

Received	21.01.2016	Accepted	22.02.2016
----------	------------	----------	------------

Abstract

It is known that migration movements caused by internal war and disorder in Syria have influenced Kilis, border city with Syria, socially, economically, and culturally. Main aim of the study is to determine prospective social studies teachers' views on Syrian defector. The study was carried out with 18 prospective teachers studying Kilis 7 Aralık University Social Studies Program. The study was conducted through phenomenological study, that is one of the qualitative research methods and data was collected via semi-structured interview form. Responses from the prospective teachers were analysed through content analysis. In accordance with data, it was concluded that they understand worth of their country, rent prices has gone up due to defector, Kilis city was overcrowded because of Syrian migrations, they don't want to live them in same apartment and same district, they donate for Syrian defector, and Turkish Government offer education opportunity for Syrian defector.

Keywords: Migration, Prospective Social Studies Teacher, Syrian Defector.

Giriş

Günümüz dünya sorunları arasında sayılmakta olan göç olgusunun etkilerini farklı bilim dalları değişik boyutlarda ele almaktadır. Örneğin Sosyoloji bilimi göç sorununun toplumsal dinamiklerini, Coğrafya bilimi göç hareketlerinin yaşandığı merkezleri, Sosyal Antropoloji göç sonrası yaşanan kültürel yapıları incelemektedir. Sosyal bilgiler ise tüm bu bilim dallarıyla ortak bir bağ kurarak olay ya da olgulara karşı bireylerde empati becerisini kazandırarak diğer insanlara hassasiyet gösterilmesini ön plana alan bir çalışma alanıdır.

Günümüze kadar değişik nedenlerden dolayı bireysel ya da kitlesel olarak insanların bir coğrafyadan başka bir coğrafyaya göç ettikleri bilinmektedir. Yapılan bu göçler siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda (Ünal, 2014) toplulukları farklı şekillerde etkileyerek uygarlıkların şekillenmesinde önemli rol oynamıştır (Apak, 2014). Göç, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren hem toplumsal yaşamda hem de günümüz modern dünyasında çok önem arz eden bir olgudur. Bundan dolayı göç kavramına yönelik günümüze kadar değişik türden birçok tanımlamanın yapıldığı görülmektedir. En genel tanımıyla göç, yaşanan bölge koşullarının artık insan gereksinimlerini karşılayamadığı durumlarda veya insan yaşamı için gerekli olan asgari şartların ortadan kalkması durumunda (Beter, 2006) insanların kısa, orta ya da uzun vadeli olarak bölgeler arasında yer değiştirmeleri (Yalçın, 2004) olarak tanımlanmaktadır.

Özellikle son yüzyıl içerisinde yaşanan göçler ve göç sonrası ortaya çıkan problemler, küreselleşmenin de etkisiyle birlikte günümüz dünyasını daha derinden etkileyebilmektedir. Çünkü hedef ülkelere yapılan göçler, göçün gerçekleştiği bölgenin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarını değiştirerek (Deniz, 2014) gidilen coğrafyanın istikrar ve güvenliğini de çok önemli bir şekilde etkileyebilmektedir (Mooney, 2003; Deniz, 2014). Özellikle 1990'ların ortalarında Avrupa kıtasına Doğu Avrupa ve Afrika'dan önemli sayıda mülteci gelmiştir. Hatta toplumun bir kesimi, yapılan bu göç hareketlerini “yoksulların işgali”, “Avrupa'nın saldırıya uğraması” şeklinde nitelendirmiştir. Bu nitelendirmelerin yanında ayrıca “göçmenler ücretleri düşürür”, “yerli nüfus arasında işsizlik artar”, “doğurganlıkları neticesinde sosyal sistem çöker” ve “ulusal kimlik tehlikeye düşer” gibi yeni söylemleri de sıklıkla kullanmışlardır (Özekmekçi, 2010). Nitekim günümüzde Avrupa Kıtasında yer alan birçok ülkenin Suriyeli insanları, mülteci olarak ülkelerine kabul etmemelerinde de bu bakış açısının etkili olduğu düşünülmektedir.

İnsan zihinde genellikle olumsuz durumlara çağrışım yapan göç sorunu ile ilgili temel kavramların bilinmesi bu konunun kavranmasında büyük bir

önem taşımaktadır. Demir ve Erdal (2012) göç ile ilgili kavramları şu şekilde ifade etmiştir:

Göçmen: Bulunduğu ülkeyi ekonomik gerekçelerle kendi isteği doğrultusunda terk edip legal yollarla başka bir ülkeye giriş yapan bireye denir. *Mülteci:* Değişik nedenden dolayı zulme uğrama ya da ölme korkusundan dolayı başka bir ülkede kalıp kendi ülkesine dönmek istemeyen bireylere denir. *Sığınmacı:* Mülteci olup olmaması yönünde henüz bir karara varılmamış olan kişilere denir. *İltica:* Bir mültecinin ya da sığınmacının başka bir ülkeye legal ya da illegal yollarla girmesine denir. *Yasa dışı göçmen:* Yaşadığı ülkeyi legal bir şekilde terk ederek bir başka ülkeye illegal yollarla giriş yapan veya legal yollarla giriş yapmasına karşın gittiği ülkeyi bırakmayarak o ülkede kalmaya devam eden kişilere denir. *Göçmen kaçakçılığı:* Yasa dışı göçmenlerin bir ülkeye giriş ya da çıkışlarını maddi çıkarlar karşısında sağlanması olayına denir. *İnsan ticareti:* Çeşitli illegal nedenlerle bir insanın zorla alıkonularak bir yerden başka bir yere götürülmesine denir.

Birleşmiş Milletlerin göç verileri incelendiğinde 1970-2010 yılları arasında dünyadaki göçmen sayısının farklı nedenlerden dolayı yaklaşık 2,5 kattan daha fazla arttığı görülmektedir. 1970’li yılların ilk periyodunda göçmen sayısı 84 milyon iken; 1970-1990 yılları arasında göçmen sayısı 1,85 kat artış göstererek 156 milyona, ikinci periyotta ise 1990-2010 yılları arasında 1,37 kat artış göstererek 214 milyona ulaştığı görülmektedir. 1970 yılında 84 milyon olan göçmen sayısının gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler arasında hemen hemen aynı oranda olduğu görülürken, 1990 yılından sonra gelişmiş ülkeler lehine göçmen sayısının artış gösterdiği görülmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelere yapılan bu göçlerin yoğunluk kazanmasında öncelikli olarak ekonomik gerekçelerin (Ünal, 2014) ardından ise bu ülkelerde insan yaşamını tehdit eden baskı, zulüm (Richmond, 1994) veya kargaşaların (Akkaya, 2013) yok denecek kadar az olmasının etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 1: Yıllar itibari ile uluslararası göçmen sayıları (milyon)

	1970	1990	2000	2010
Dünya	84	156	178	214
Gelişmiş Ülkeler	43	82	104	128
Gelişmekte Olan Ülkeler	41	73	74	86
Az Gelişmiş Ülkeler	41	73	74	87

Kaynak: Bakırtaş, 2012:242.

Gelişmiş ülkeler açısından her zaman gündemde olan göç, göçmen ve göç sonrası yaşanan sorunlar, jeopolitik konumu gereği Türkiye’nin de üzerinde

önemle durması gereken konular arasındadır (İçduygu ve Damla, 2012). Çünkü Asya, Avrupa, Afrika ve Ortadoğu gibi önemli trans bölgelerinin birleşme noktasında bulunan Türkiye, özellikle Ortadoğu'da meydana gelen iç çatışmalar ve siyasi çalkantılar nedeniyle her yıl binlerce göçmenin sığınacağı bir liman haline gelmiştir (Çetin ve Uzman, 2012). Yoğun bir şekilde yaşanan bu göç hareketlerinin gelecekte Türkiye'yi siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel açılarından olumsuz yönde etkileyeceği tahmin edilmektedir. Bundan dolayı sığınmacılara veya mültecilere dair bir eylem planının acilen hayata geçirilmesi gerekmektedir. Çünkü yaşanan göçlerle birlikte öncelikli olarak toplumsal manada karmaşıklaşan bir yapı oluşacak ve Türkiye'ye sığınan gruplar, ayrımcılık, dışlanma veya yabancı düşmanlığı gibi davranışlara maruz kalacaklardır (Ünal, 2014).

Son yıllarda Türkiye'ye komşu olan ülkelerde meydana gelen iç çatışmalar, savaşlar ve farklı nedenlerden kaynaklanan kargaşalar nedeniyle ülkemize çok sayıda insanın göç ettiği bilinmektedir. Örneğin 1990'lı yıllarda başlayan Körfez Savaşı sırasında Irak'tan on binlerce insanın Türkiye'ye sığındıkları bilinmektedir. Günümüzde ise yine başka bir sınır komşumuz olan Suriye'de yaşanan çatışma ve iç karışıklıklar nedeniyle yüzbinlerce Suriyeli insanın sığınmacı olarak Türkiye'ye akın akın göç ettikleri görülmektedir.

Suriye'de yaşanan etnik ve mezhebi çatışmalar (Dağ, 2015) özellikle 2011 yılından itibaren yoğunlaşarak iç savaş ve çatışmalara dönüşmüş ve bundan dolayı yaklaşık olarak dört milyon Suriyeli ülkelerini terk ederek sınır komşuları olan Irak, Lübnan, Ürdün, Mısır ve Türkiye'ye sığınmışlardır (Çetin ve Uzman, 2012). BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin ortaya koyduğu sayısal verilere göre, Suriyeli sığınmacıların diğer komşu ülkelere nazaran en fazla Türkiye'yi tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. Nitekim 3 Haziran 2013 verilere göre Suriye'deki zorunlu göç hareketlerinden öncelikle Adıyaman, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Gaziantep, Hatay, Osmaniye ve Kilis illeri en çok etkilenmiştir (Akkaya, 2013). Bu illerde Suriyeliler için kurulan sığınma kamplarının günümüzde sayının da çok fazla artmasıyla birlikte artık birçok noktada yetersiz kaldığı görülmektedir. Bunun yanında kamplarda kalmak istemeyen veya kamplarda yer bulamayan sığınmacıların bir kısmının da (Atasoy ve Demir, 2015) yaşamlarını sürdürebilmek için daha büyük şehirlere yöneldikleri bilinmektedir.

Özellikle Suriye sınırında bulunan Kilis ilinin nüfusu, göç öncesinde 100 bin iken yaşanan göç hareketleri sonucunda bu nüfusun birden bire 230 bine ulaştığı görülmektedir. Başlayan göçlerle birlikte öncelikli olarak yoksul olan Suriyeli sığınmacılar için şehrin farklı noktalarına sığınma kampları kurulmuş; ekonomik açıdan üst düzeyde bulunan Suriyeli sığınmacılar ise Kilis il merkezi ve ilçelerinde ev kiralamak kaydıyla hayatlarını sürdürme

yolunu seçmişlerdir. Göç hareketi sonucunda Suriyeli sığınmacılar, öncelikli olarak Kilis il merkezinde fırın, lokanta, çay ocağı ve manav gibi küçük işletmeler açmış ardından da Kilis'in ilk holdingi olan Alhedi Holdingi açarak şehir ekonomisinde bu bağlamda önemli derecede söz sahibi olmuşlardır. Şuan Kilis il merkezinde bulunan iş yeri tabelalarının birçoğunun Arapça olması ve bu gibi tabelaların gün geçtikçe artış göstermesi sığınmacı sayısının artmasından veya ekonomik açıdan sığınmacıların artık Kilis'te daha fazla söz sahibi olduklarının bir göstergesidir. Kilis'te yaşayan Suriyelilerin nüfusunun artmasıyla birlikte Kilis ilinde bir takım sorunlar da ortaya çıkmıştır. Örneğin ev kiralariyle birlikte mal ve hizmet alımının artışı, işçi ücretlerinin yarıya inmesi, sağlık hizmetlerinin aksaması ve özellikle boşanma sayısının artmasından dolayı Kilis halkının Suriyeli sığınmacılara olumsuz bir şekilde baktıkları görülmektedir. Daha önceki yıllarda bu iki millet arasında hiçbir problem yaşanmazken şuan yaşanan bu problemlerin etraflıca araştırılmasında fayda vardır. Çünkü Türkiye'de yetkili mercilerin yaptıkları açıklamalara bakıldığında Suriyeli sığınmacıların daha uzun yıllar boyunca Türkiye'de kalacağı yönündedir.

Türkiye'de 2005 yılından itibaren uygulanmakta olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı toplam on öğrenme alanından oluşmaktadır. Bu öğrenme alanları: 'Kültür', 'Zaman, Süreklilik ve Değişim', 'İnsanlar, Yerler ve Çevreler', 'Bireysel Gelişim ve Kimlik', 'Bireyler, Gruplar ve Kurumlar', 'Güç, Yönetim ve Toplum', 'Üretim, Dağıtım ve Tüketim', 'Bilim, Teknoloji ve Toplum', 'Küresel Bağlantılar', 'Vatandaşlık Amaçları ve Uygulamaları' şeklindedir. Ortaya konulan bu temalara bakıldığında özellikle toplumlar arası kültür ve göç olgusunun program içerisinde yoğun bir şekilde işlendiği görülmektedir. Günümüzde farklı dünya ülkelerinde sosyal bilgiler dersi kapsamında uygulanmakta olan vatandaşlık uygulamaları, çok önceki dönemlerde sadece var olan düzene uygun bir şekilde davranışlar sergileyen bireylerin yetiştirilmesini merkeze alırken, daha sonra yaşanan gelişmelere bağlı olarak vatandaşlık kavramının günümüzde daha zengin bir bakış açısıyla ele alındığı görülmektedir (Kan, 2009). Sadece kendi ülkesine veya kendi ülkesinde yaşayan insanlara karşı sorumluluk bilincinde olan insanların yerine artık tüm insanlığa karşı sorumlu bireylerin yetiştirilmesi günümüz dünyasında daha fazla önem kazanmıştır. Bu bağlamda bireyler arası ilişkilerin daha düzenli bir hal almasında ve ötekileştirmeyen insan modelinin yetiştirilmesinde sosyal bilgilerin çok önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Nitekim Sosyal Bilgiler Öğretim Programında bireylere kazandırılması düşünülen değer, beceri ve kazanımların özellikle insanı merkeze alan bir bakış açısıyla hazırlanmıştır. Kişiler arası iletişim, farklı milletlere ait bireylerin entegrasyon süreçleri, toplumsal değerler, tutumlar ve insanlarda var olan eğilimler

değerlendirilmesi gereken önemli konular içerisinde yer almaktadır. Bu konuların daha sağlıklı bir şekilde ele alınabilmesi için Sosyal Bilgiler ile Sosyoloji biliminin ilişkisi öncelikli olarak göz önüne alınarak elde edilen bulguların hem eğitim hem de sosyolojik boyutlarının derinlemesine bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. 2011 yılı itibarıyla Suriye’de yaşanan iç kargaşa ve savaş neticesinde yaklaşık 2,5 milyon insanın ülkemize göç ettiği bilinmektedir. Bu göç hareketleri sonucunda iki millet arasındaki kültürel ve yaşamsal farklılıkların olabildiğince hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Nitekim şuan çok fazla hissedilmese de gelecekte bu iki farklı milletin bir arada yaşamasının belli başlı toplumsal problemleri beraberinde getireceği öngörülmektedir. Toplumsal problemlerin yaşanmasına neden olabilecek olan ön yargılar ile olumsuz tutumların öncelikli olarak tespit edilerek bu durumlara yönelik politikaların acilen geliştirilmesi gerekmektedir.

Suriyeli sığınmacılarla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde Akkaya (2013) tarafından ortaya konulan “Suriyeli Mültecilerin Türkçe Algıları” başlıklı çalışma, Yüceşahin ve Özgür (2006) tarafından yapılan “Türkiye’nin Güneydoğusunda Nüfusun Zorunlu Yerinden Oluşu: Süreçler ve Mekânsal Örüntü” başlıklı çalışma, Ünal (2014) tarafından ortaya konulan “Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: “öteki” Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi” isimli çalışma, Depeli ve Oğuz (2015) tarafından ortaya konulan “İhop’la Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıları Konuştuk” başlıklı çalışma, Çetin ve Uzman (2012) tarafından ortaya konan “Sığınmacılar Çerçevesinde Suriye-Türkiye ilişkilerine Bir Bakış” isimli çalışma, Dağ (2015) tarafından yapılan “Suriye: Küresel ve Bölgesel Kaostan Beslenen İç Savaş” başlıklı çalışma, Atasoy ve Demir (2015) tarafından yapılan “Suriyeli Sığınmacıların Kırıkhan’a (Hatay) Etkileri” başlıklı çalışma ve Boyraz (2015) tarafından yapılan “Türkiye’de Göçmen Sorununa Örnek Suriyeli Mülteciler” adlı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Fakat Suriyeli sığınmacılara yönelik görüşlerin incelendiği herhangi bir çalışmaya ilgili literatürde rastlanılmamıştır. Bu bağlamda yapılan bu çalışmanın alandaki bu boşluğu doldurarak ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın temel amacı, Kilis 7 Aralık Üniversitesinde öğretimlerini sürdüren sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılara yönelik görüşlerini belirlemek ve bu görüşler doğrultusunda birtakım önerilerde bulunmaktır. Bu bağlamda çalışmada belirlenen alt problemler ise şu şekildedir:

- 1- Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle birlikte yaşanan olumlu durumlar nelerdir?
- 2- Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle birlikte yaşanan olumsuz durumlar nelerdir?
- 3- Suriyeli sığınmacılardan hangi konularda rahatsızlık duyulmaktadır?
- 4- Suriyeli sığınmacılarla aynı mahalle veya apartmanda yaşamak istenmekte midir?
- 5- Suriyeli sığınmacılara yapılan devlet yardımlarının neler olduğu bilinmekte midir?
- 6- Suriyeli sığınmacılara yapılan bireysel yardımlar nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Suriyeli sığınmacılar hakkında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinin alındığı bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni göz önüne alınarak yapılmıştır. Olgu bilim tekniği, nitel araştırmanın doğası gereği kesin ve genellenebilir sonuçları ortaya koymada kısıtlı görülse de aslında bildiğimiz ama konu hakkında teferruatlı bir bilgiye sahip olmadığımız durumlarda var olan olguları daha net bir şekilde görmemize olanak sağlayan bir desendir (Büyüköztürk vd. 2011). Bu desende araştırmaya katılan bireylerin bir olguya ilişkin yaşantıları, algıları, olgulara yükledikleri anlamları (Yıldırım ve Şimşek, 2011) ve deneyimlerinin açıklanarak yorumlanması söz konusudur (Ary, Jacobs, Sorensen and Walker, 2013).

Çalışma Grubu

Olgu bilim çalışmalarında katılımcıların var olan olguya ilişkin deneyimlerinin olması çok önem arz eden bir durumdur (Creswell, 2007). Bu nedenle çalışmaya katılan öğretmen adaylarının tamamının Kilis'te yaşıyor olmasına ve konu hakkında deneyimlere sahip olmaları göz önünde tutulmuştur. Yapılan bu araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 Bahar yarıyılı döneminde Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitiminde öğretimlerini sürdüren 18 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 7'si erkek 6'sı kadındır. Araştırmaya katılan öğretmen adayları, gönüllülük esasına göre çalışmaya katılmışlardır.

Veri Toplama Aracı

2014-2015 bahar yarıyılıının sonunda Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki görüşlerinin belirlenmesinde veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğretmen adaylarının cevaplandırmaları için 6 adet açık uçlu soru hazırlanmıştır. Açık uçlu sorular, araştırmacıya incelemek istediği olguyu esnek bir biçimde ele alma imkânını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Veri elde etmek amacıyla öğretmen adaylarına yöneltilen soruların açık ve anlaşılır olmasını sağlamak için öncelikle hazırlanan görüşme formu çalışma grubu dışında 12 öğretmen adayına uygulanmış ve uzman görüşlerine de başvurularak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, içerik analizi tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizindeki temel amaç elde edilen verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkileri ortaya koymaktır (Creswell, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizinde öncelikli olarak birbiriyle ilişkili olan veriler belli başlı kod ve temalar altında toplanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011; Patton, 1990). Ardından oluşturulan bu kod ve temalar farklı araştırmacıların görüşleriyle desteklenir (Creswell, 2007) ve araştırmaya katılan bireylerin ifadelerine de doğrudan yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışmada elde edilen veriler şu şekilde analiz edilmiştir: Birinci aşamada elde edilen veriler öncelikli olarak kodlanmıştır. İkinci aşamada elde edilen verilerin temaları belirlenmiştir. Üçüncü aşamada kodlar ve temalar düzenlenmiştir ve dördüncü aşamada ise elde edilen bulgular araştırmacı/araştırmacılar tarafından yorumlanmıştır. Verilerin analizi kısmında öğretmen adayları ÖA1, ÖA2, ÖA3... ÖA13 şeklinde kodlanmış ve öğretmen adaylarından elde edilen veriler transkript edilmiştir. Elde edilen verilerin frekans dağılımları (f) ile yüzdelere (%) tablolar aracılığıyla bulgular bölümünde yer verilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen alt problemlere ilişkin bulgulara ait tablolara bu bölümde ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 1: Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle birlikte yaşanan olumlu durumlara ilişkin bulgular

Görüşler	Öğretmen Adayı (ÖA)	f	%
Ülkenin kıymetini daha iyi anlama	2,3,5,8,9,12,14,15,17,18	10	55.5
Empati becerisini daha iyi kurabilme	4,7,10,11,16	5	27.7
Farklı bir kültürü tanıma	1,69,13	3	16.6

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen “Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle birlikte yaşanan olumlu durumlar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar Tablo-1’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Tablo-1 incelendiğinde öğretmen adaylarının 10’u “Ülkenin kıymetini daha iyi anlama” şeklinde görüş bildirmiştir. 5 öğretmen adayı “Empati becerisini daha iyi kurabilme” cevabını verirken, 3 öğretmen adayı ise “Farklı bir kültürü tanıma” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Tabloda yer alan görüşlere uygun düşen bazı ifadeler şu şekildedir:

“Daha önceden beğenmediğimiz veya işimize gelmeyen durumlarda sürekli şikâyette bulunup devletimiz haksızlık yapıyor, keşke bu ülkede yaşamayı falan derdim. Fakat Suriyeli mültecileri her gördüğüm an anlıyorum ki tüm eksikliklere rağmen bir ülkem olduğu ve özgür bir şekilde gezbildiğim için bile binlerce kez Allaha şükretsem az” (ÖA8).

“Ülkelerinden kaçmak durumunda kalan ve ülkemize sığınan bu zavallı insanlara çevremdeki bazı insanların kötü davrandıklarını görüyorum. Hocalarım derslerde sürekli empati kurun diyorlar. Ben Suriyelileri ve içinde buldukları bu zor şartları görünce inanın eskiye oranla çok daha rahat bir şekilde empati kurabiliyorum” (ÖA11).

“Oturduğum mahallede çok sayıda Suriyeli yaşıyor. Oturmalarını, kalkmalarını, birbirleriyle olan diyalog şekillerini, cenazelerindeki ağıtlarını vb. birçok durumu gözlemladım. Hatta geçenlerde bir düğün merasimleri vardı. Baya da eğlenceliydi bence. Bizim Türkiye’deki düğünlerden aslında çokta farklı değil. Gördüğüm bu insanlar sayesinde Suriyelilerin kültürel öğelerini artık az çok tanıyabiliyorum (ÖA13).

İkinci alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 2: Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle birlikte yaşanan olumsuz durumlara ilişkin bulgular

Görüşler	Öğretmen Adayı (ÖA)	f	%
Ev kiralarının artması	1,5,6,11,12,16,17,18	8	44.6
Konut sıkıntısının artması	2,3,7,13,15	5	27.7
Giyim ve tüketim ürünleri fiyatlarının artması	4,8,9	3	16.6
Altyapı sıkıntılarının artması	10,14	2	11.1

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen “Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle birlikte yaşanan olumsuz durumlar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar Tablo-2’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Tablo-2 incelendiğinde öğretmen adaylarının 8’i “Ev kiralarının artması” şeklinde görüş bildirmiştir. 5 öğretmen adayı “Konut sıkıntısının artması” cevabını verirken, 3 öğretmen adayı “Giyim ve tüketim ürünleri fiyatlarının artması” şeklinde görüş ifade etmiş, 2 öğretmen adayı ise “Altyapı sıkıntılarının artması” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Tabloda yer alan görüşlere uygun düşen bazı ifadeler şu şekildedir:

“İlk Kilise geldiğimde arkadaşlarımla birlikte tuttuğumuz evin kirası 300 milyondtu. Mültecilerin gelmesiyle birlikte ev sahibimiz ev kiranız 800 ister oturun ister çıkın dedi. Eğer Suriyeliler gelmemiş olsaydı bu kadar kirayı istemezlerdi. Bence hem bize hem de Suriyelilere çok büyük kötülük bu yaptıkları resmen fırsatçılık” (ÖA5).

“Bu son iki yıldır artık çekilecek gibi değil. Ev arıyoruz ev yok” (ÖA15).

“Mülteci akınından önce Kilis çok ekonomik bir şehirdi. Her şey ucuzdu giyim kuşam, tüketim vs. ama artık domates almaya paramız yetmiyor çok pahalı çok. Giyim kuşam konusuna girmiyorum bile” (ÖA9).

“Bu şehir bu kadar nüfusu nereye kadar kaldırarak bakalım göreceğiz. Çarşı adım atılacak gibi değil, minibüsler ağzına kadar dolu ve trafik de zaten berbat” (ÖA10).

Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 3: Suriyeli sığınmacılardan duyulan rahatsızlıklara ilişkin bulgular

Görüşler	Öğretmen Adayı (ÖA)	f	%
Aşırı nüfusa sahip olmaları	3,5,9,11,12,14,16	7	38.8
Çevreyi kirletmeleri	4,6,8,17	4	22.3
Dilencilik yapmaları	2,10,13,18	4	22.3
Trafiği aksatmaları	7,15	2	11.1
Kent dokusunu bozmaları	1	1	5.5

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen “Suriyeli sığınmacılardan hangi konularda rahatsızlık duyulmaktadır?” sorusuna verilen cevaplar Tablo-3’te ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Tablo-3 incelendiğinde öğretmen adaylarının 7’si “Aşırı nüfusa sahip olmaları” şeklinde görüş bildirmiştir. 4’er öğretmen adayı “Çevreyi kirletmeleri” ve “Dilencilik yapmaları” şeklinde görüş ifade ederken, 2 öğretmen adayını “Trafiği aksatmaları” ve 1 öğretmen adayını ise “Kent dokusunu bozmaları” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Tabloda yer alan görüşlere uygun düşen bazı ifadeler şu şekildedir:

“Önceden 100 bindi nüfus şuan rivayetlere göre 230 bin falan diyorlar. Kafamı nereye çevirsem Suriyeli. Artık bu Suriyelilere bir sınırlama getirmeleri gerekiyor” (ÖA14).

“Oturduğum mahallede Suriyelileri bir görerseniz inanamazsınız. Her yer çöp. Çevre yolunun bulunduğu mevkide de her yer pislik içinde. Çöplük kullanma alışkanlıkları yok sanırım. Belediye bunları toplayacak ne elemana ne de güce sahip” (ÖA17).

“Her sokak başında Suriyeli çocukların dilencilik yaptığını görüyorum. Dilimizi de anlamıyor resmen yapıyorlar. Zabita bir şey demiyor mu bunlara anlamadım” (ÖA13).

“Suriyeli mülteciler, trafik kurallarına hiç uymuyorlar. Plakaları Arapça olduğu için mi bilmiyorum ama ceza yazılmıyor herhalde” (ÖA15).

“Parklarda, çarşıda, yol kenarlarında ve özellikle ağaç gördükleri her yer de hasırlarını serip tüm aile olarak orayı işgal ediyorlar. Resmen görüntü kirliliği ve Kilis’ten artık kurtulmak istiyorum” (ÖA1).

Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 4: Suriyeli sığınmacılarla aynı mahalle veya apartmanda yaşamak istenip istenmemesine ilişkin bulgular

Görüşler	Öğretmen Adayı (ÖA)	f	%
Aynı mahalle veya apartmanda yaşamayı istemem	1,4,5,6,8,11,13,14,16,17	10	55.5
Aynı mahalle veya apartmanda yaşamakta bir sakınca görmem	2,3,7,9,10,12,15,18	8	44.5

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen “Suriyeli sığınmacılarla aynı mahalle veya apartmanda yaşamak ister misiniz?” sorusuna verilen cevaplar Tablo-4’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Tablo-4 incelendiğinde öğretmen adaylarının 10’u “Aynı mahalle veya apartmanda yaşamayı istemem” şeklinde görüş bildirirken 8 öğretmen adayı ise “Aynı mahalle veya apartmanda yaşamakta bir sakınca görmem” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Tabloda yer alan görüşlere uygun düşen bazı ifadeler şu şekildedir:

“Suriyelilerle aynı mahalle veya apartmanda kesinlikle yaşamak istemiyorum. Zaten bir evde 15 kişi falan kalıyorlar. Ayakkabılarımızı dahi kapıya bırakamıyoruz. Çete gibi geziyorlar. Gürültü, bağırma, çağırma tam bir komedi. Valla onlarla aynı apartmanda yaşamayı bırakın aynı şehirde yaşamak istemeyen binlerce insan gösterebilirim” (ÖA11).

“Suriyeli mültecilerle aynı apartmanda otururum neden oturmayayım onlar da insan hem de zor duruma düşen insanlar. Bakıyorum da millette Suriyelilere karşı inanılmaz derecede bir ön yargı var. Neymiş efendim Suriyeli. Bir İngiliz apartmanlarında otursa hiç rahatsızlık duymazlar ama iş Suriyelilere geldiğinde olmaz efendim, yok efendim vs. vs. cümleleri. Hiç hoş değil. Hani misafirperver bir toplumduk” (ÖA2).

Beşinci alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 5: Suriyeli sığınmacılara yapılan devlet yardımlarının neler olduğuna ilişkin bulgular

Görüşler	Öğretmen Adayı (ÖA)	f	%
Eğitim imkânı (Okul)	1,4,7,8,11,12,15	7	38.8
Eğitim için burs alma imkânı	3,6,13,17,18	5	27.7
Hastanelerde ücretsiz muayene olma imkânı	2,5,9,10	4	22.3
Trafik cezalarından muaf tutulmaları	14,16	2	11.1

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen “Suriyeli sığınmacılara yapılan devlet yardımlarının neler olduğunu bilmekte misiniz?” sorusuna verilen cevaplar Tablo-5’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Tablo-5 incelendiğinde öğretmen adaylarının 7’si “Eğitim imkânı” şeklinde görüş bildirmiştir. 5 öğretmen adayı “Eğitim için burs alma imkânı” cevabını verirken, 4 öğretmen adayı “Hastanelerde ücretsiz muayene olma imkânı” şeklinde görüş ifade etmiştir. 2 öğretmen adayı ise “Trafik cezalarından muaf tutulmaları” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Tabloda yer alan görüşlere uygun düşen bazı ifadeler şu şekildedir:

“Sığınma kampında Suriyeli çocuklar için okullar açıldı. Bizzat gittim ve gözlerimle gördüm” (ÖA12).

“Suriyeli mültecilere eğitim bursunun verildiğini biliyorum” (ÖA18).

“Suriyelilerin hastanelerde ücretsiz bir şekilde muayene hizmeti aldıklarını söyleyebilirim” (ÖA10).

“Plakaları anlaşılmadığı için sanırım trafik cezası uygulanmıyor demişti bir polis. Gerçi şimdilerde SAA mı SSA mı diye plakaları takmaları zorunluymuş herhalde” (ÖA16).

Altıncı alt probleme ilişkin bulgular

Tablo 6: Suriyeli sığınmacılara yapılan bireysel yardımlara ilişkin bulgular

Görüşler	Öğretmen Adayı (ÖA)	f	%
Para yardımı	2,4,5,6,8,11,14,15	8	44.6
Kılık kıyafet yardımı	1,7,9,13,17,18	6	27.7
Okuma-yazma öğretme	3,10,12,16	4	22.3

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen “Suriyeli sığınmacılara yapmış olduğunuz bireysel yardımlar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar Tablo-6’da ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Tablo-6 incelendiğinde öğretmen adaylarının 8’i “Para yardımı” şeklinde görüş bildirmiştir. 6 öğretmen adayı “Kılık kıyafet yardımı” cevabını verirken, 4 öğretmen adayı ise “Okuma-yazma öğretme” şeklinde görüş ifade etmiştir. Tabloda yer alan görüşlere uygun düşen bazı ifadeler şu şekildedir:

“Yolda bazen gördüğümde mültecilere para veriyorum. Gerçi öğrenci olduğumuz için bizde de fazla yok ama bir ekmek parası falan veriyorum” (ÖA6).

“Dolabımda olan bazı eski kıyafetlerimi Suriyeli mültecilere vermiştim” (ÖA13).

“Okulda Topluma Hizmet Uygulaması dersi kapsamında sığınma kamplarında okuma yazma eğitimi vermeye gittik” (ÖA12).

Tartışma ve Sonuç

Küresel gelişmeler ve bulunduğu coğrafyanın da etkisiyle birlikte dünyaya her geçen gün biraz daha entegre olan Türkiye’nin yaşanan ve yaşanması muhtemel göç hareketlerine yönelik acilen bir konum belirlemesi gerekmektedir (Ünal, 2014). Nitekim Mart 2011 yılında Suriye’de yaşanan savaş ve iç kargaşalar nedeniyle 4 milyon Suriyeli (Çetin ve Uzman, 2012), farklı ülkelerle birlikte özellikle Türkiye’ye göç etmiştir. Türkiye’de çoğunlukla sınır illerinde yoğunluk gösteren Suriyeli sığınmacılar için yetkili mercilerin acilen barınma, eğitim, çalışma, sağlık ve belediye hizmetleri gibi daha birçok sosyal ve ekonomik alanı düzene koyacak politikaları geliştirmeleri gerekmektedir (Boyras, 2015). Yapılacak bu sosyal ve ekonomik politikaların ise özellikle insan onuruna yakışır bir şekilde

düzenlenmesi gerekmektedir. Böylelikle Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki uyum süreçlerinin daha sancısız bir şekilde geçirilmesi sağlanmış olacaktır (Buz, 2008). Devlet tarafından ortaya konulan sosyal politikaların hedefine ulaşabilmesi için bu politikaların öncelikli olarak yerel halk tarafından içselleştirilmesi gerekmektedir. Eğer yerel halkta bu içselleştirmeler biran önce gerçekleştirilemezse şuan çok fazla hissedilmese de gelecekte toplumsal anlamda kargaşaların sıklıkla yaşanması kuvvetle ihtimaldir. İşte bu noktada ötekileştirmeyen, insanlara karşı olumlu tutum besleyen ve empati kurabilen bireylerin yetiştirilmesiyle ancak gelecekte ortaya çıkması muhtemel problemlerin önüne geçilebilecektir. Bu bağlamda Sosyal bilgiler dersi ve bu dersi icra eden sosyal bilgiler öğretmenlerinin Suriyeli sığınmacılar hakkındaki görüşlerinin öncelikli olarak tespit edilmesi; eğer sığınmacılara karşı yanlış veya olumsuz bir bakış açısı varsa da bunun sağlıklı bir şekilde giderilmesi gerekmektedir. Yapılan bu çalışmada araştırılan alt problemlere ait şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Birinci alt probleme ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle birlikte yaşanan olumlu durumlar nelerdir? sorusuna öğretmen adaylarının “ülkenin kıymetini daha iyi anlama” görüşünde yoğunlaştıkları görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu görüşü ifade etmelerinde Suriyeli sığınmacıların içinde buldukları zor şartları, toplum içerisindeki güvensiz duruşları, kendilerini ifade edememeleri ve toplumun bir kesimi tarafından hor görülmelelerini bizzat göreyerek empati kurmaları sonucunda gerçekleştiği söylenebilir.

İkinci alt probleme ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle birlikte yaşanan olumsuz durumlar nelerdir? sorusuna öğretmen adaylarının “ev kiralalarının artması” görüşünde yoğunlaştıkları görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu görüşü ifade etmelerinde aşırı şekilde nüfus artışıyla birlikte Kilis'te ev kiralalarının olağandan daha fazla artış göstermesinin neden olduğu düşünülmektedir. Nitekim Atasoy ve Demir (2015) tarafından yapılan çalışmada Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle birlikte Kırıkhan'da ev fiyatlarının aşırı bir şekilde arttığı ve orada yaşayan halkın da bu durumdan şikâyetçi oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü alt probleme ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen Sosyal bilgiler öğretmen adayları, Suriyeli sığınmacılardan hangi konularda rahatsızlık duymaktadırlar? sorusuna öğretmen adaylarının “aşırı nüfusa sahip olmaları” görüşünde yoğunlaştıkları görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu görüşü ifade etmelerinde göç öncesi 100 bin nüfusa sahip olan Kilis ilinin Suriyeli sığınmacıların göçü sonucunda birden bire 230 bine ulaşmasının bir tehdit unsuru olarak algılanmasının veya göçmenlere karşı olumsuz tutumlarının etkili olduğu düşünülmektedir.

Atasoy ve Demir (2015) tarafından yapılan çalışmada Kırıkhan halkının yaşadıkları yerde Suriyeli nüfusun aşırı derecede kalabalıklaşmasını öncelikli sorun olarak gördüklerini ortaya koymuştur. Küçükkaraca (2001) ise yapmış olduğu çalışmada herhangi bir yerde nüfus olarak fazla bulunan sığınmacılara karşı yerel halkın olumsuz tutum içerisinde olduğunu saptamıştır.

Dördüncü alt probleme ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen Suriyeli sığınmacılarla aynı mahalle veya apartmanda yaşamak ister misiniz? sorusuna öğretmen adaylarının “aynı mahalle veya apartmanda yaşamayı istemem” görüşünde yoğunlaştıkları görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu görüşü ifade etmelerinde Kilis ilinde yaşayan sığınmacılara karşı olumsuz tutumla birlikte şehirde yaşanan hırsızlık vakalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim Deniz ve Etlan (2009) tarafından yapılan çalışmada göç edilen yerlerde sığınmacıların sorunsuz bir şekilde yaşam sürebilmeleri için yerel halkın tutumunun çok önemli olduğu ifade edilmiştir. Boyraz (2015) ise yapmış olduğu çalışmada Suriyeli sığınmacıların Akçakale’ye gelmesiyle birlikte yaşanan hırsızlık vakalarının halkta büyük endişelere neden olduğunu saptamıştır.

Beşinci alt probleme ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen Suriyeli sığınmacılara yapılan devlet yardımlarının neler olduğu bilinmekte midir? sorusuna öğretmen adaylarının “eğitim imkânı” görüşünde yoğunlaştıkları görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu görüşü ifade etmelerinde topluma hizmet uygulaması dersi aracılığıyla sığınma kamplarına götürülen öğretmen adaylarının orada sığınmacılar için açılan okulları görmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Kilis konteynır kentinde Suriyeli sığınmacıların çocukları için devlet tarafından 2’si 24 derslikli ve 1’i 16 derslikli olmak üzere toplam 3 okul inşa edilmiştir (AFAD, 2012). Nitekim 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmede 22. Madde, mültecilerin eğitim haklarının sığınılan devlet tarafından sağlanması gerektiği ifade edilmiştir (Reçber, 2014).

Altıncı alt probleme ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen Suriyeli sığınmacılara yapılan bireysel yardımlar nelerdir? sorusuna öğretmen adaylarının “para yardımı” görüşünde yoğunlaştıkları görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu görüşü ifade etmelerinde Kilis ilinde yaşayan çok sayıdaki Suriyeli çocuğun şehrin birçok yerinde dilencilik yapmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında elde edilen veriler doğrultusunda ekonomik yönden iyi durumda olan bazı öğretmen adaylarının Suriyeli ailelere doğrudan parasal yardımda bulduklarını ortaya koymaktadır. Atasoy ve Demir (2015) tarafından yapılan çalışmada halkın Suriyeli sığınmacılara gıda, giyim, ev gereçleri ve parasal yardımda buldukları saptanmıştır.

Öneriler

- Yapılan bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılara yönelik bazı noktalarda olumsuz tutum içerisinde olduklarına ulaşılmıştır. Bu olumsuz tutumların nedenleri daha teferruatlı bir şekilde incelenebilir.
- Yapılan bu araştırmanın çalışma grubunu üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Bundan sonraki çalışmalarda ilk, orta ve lise kademesinde bulunan öğrencilerin Suriyeli sığınmacılara yönelik bakış açıları incelenebilir.
- Yapılan bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılara yönelik bakış açıları incelenmiştir. Üniversitelerde bulunan ve diğer bölümlerde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin bu konu hakkındaki görüşleri incelenebilir.
- Yapılan bu çalışma nitel bir araştırmadır. Konuyla ilgili örneklem sayısının yüksek olduğu nicel araştırmalar da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, A. (2013). Suriyeli mültecilerin Türkçe algıları. *Ekev Akademi Dergisi*, 17(56), 179-190.
- Apak, H. (2014). Suriyeli göçmenlerin kente uyumları: Mardin örneği. *Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mukaddime Dergisi*, 5(2), 55-73.
- Ary, D., Jacobs, L., Sorensen, C., & Walker, D. (2013). *Introduction to research in education*. Cengage Learning.
- Atasoy, A. ve Demir, H. (2015). Suriyeli sığınmacıların Kırıkhan'a (Hatay) etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 457-470.
- Bakırtaş, T. (2012). Küresel gelişme modelinde uluslararası göç olgusu ve yansımaları. *Alternatif Politika*, 4(2), 232-261.
- Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2012). Komşuya uzanan dost eli: Suriye. Ankara.
- Beter, Ö. (2006). *Sınırlar ötesi umutlar*. Ankara. Sabev Yayınları.
- Boyraz, Z. (2015). Türkiye'de göçmen sorununa örnek suriyeli mülteciler. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 7(2), 35-58.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çetin, A. ve Uzman, N. (2012). Sığınmacılar çerçevesinde Suriye-Türkiye ilişkilerine bir bakış. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*. 1(1), 3-18.
- Dağ, A. E. (2015). *Suriye: Küresel ve bölgesel kaostan beslenen iç savaş*. İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, İstanbul.
- Demir, O. Ö. ve Erdal, H. (2012). Yasa dışı göç ile ilgili kavramların doğru anlaşılmasına sorunu ve yazılı basında çıkan haberler üzerine bir inceleme. *Polis Bilimleri Dergisi*, 12(1), 29-54.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *TSA*, 18(1), 175-204.
- Deniz, O. ve Etlan, E. (2009). Kırdan kente göç ve göçmenlerin uyum süreci üzerine bir çalışma: Van örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6(2), 472-498.
- Depeli, G. ve Oğuz, H. Ş. (2015). İhop'la Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıları konuştuk. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 2(1), 242-265.
- İçduygu, A. ve Damla B. A. (2012). *Türkiye'de düzensiz göç*. Uluslararası Göç Örgütü Türkiye. Ankara.
- Küçükkaraca, N. (2001). *Göç ve çalışan çocuklar: Diyarbakır'da çalışan çocuklar*. Sosyal Hizmet Sempozyumu. 20-22 Ekim Diyarbakır, Ocak-Şubat-Mart 2001.
- Mooney, E.D. (2003). Towards a protection regime for internally displaced persons. Newman E. and Selm, J. (ed.), *Refugees and Forced Displacement: International Security, Human Vulnerability, and the State*, United Nations University Press, New York, 159-180.
- Özelmekçi, M. İ. (2010). Tehdit sınırını geçemeyen göçmen. *Hayat Sağlık Dergisi*, 2, 44-48.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. (2. Edition). Sage Publications, London.
- Reçber, S. (2014). *Hayatın yok yerindekiler: Mülteciler ve sığınmacılar*. VI. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu, Eskişehir.

Richmond, A.H. (1994). *Global apartheid: Refugees, racism and the new World order*. Oxford University Press, Toronto.

Ünal, S. (2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları: "öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.

Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Seçkin, Ankara.

Yüceşahin, M. ve Özgür, E. M. (2006). Türkiye'nin güneydoğusunda nüfusun zorunlu yerinden oluşu: süreçler ve mekânsal örüntü. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 4 (2), 15-34.